

Ευρώπη, Ελλάδα και Ευρωμεσογειακή Συνεργασία

ΕΝΩΣΗ Τ. ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΒΟΥΛΕΥΤΩΝ

Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων

19 Μαρτίου 2009

**«ΕΥΡΩΠΗ, ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ»**

Άννα Καραμάνου, τ. ευρωβουλευτής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Μεσόγειος υπήρξε ανέκαθεν σταυροδρόμι συνάντησης διαφορετικών πολιτισμών, εμπορευματικών συναλλαγών αλλά και χώρος βιαίων αντιπαραθέσεων και συγκρούσεων. Ως συνδεδετικός κρίκος ανάμεσα στους λαούς της Ευρώπης, της Αφρικής και της Ασίας, προσέλκυσε το έντονο ενδιαφέρον της ΕΕ, η οποία από πολύ νωρίς αντιλήφθηκε ότι η ευημερία, η ανάπτυξη και η σταθερότητα στην Ευρώπη σε μεγάλο βαθμό εξαρτώνται από τον περίγυρό της.

Γι αυτό, η τύχη των χωρών της Μεσογείου υπήρξε πάντα στο επίκεντρο του ενδιαφέροντός της. Η **Διαδικασία της Βαρκελώνης ή η Ευρωμεσογειακή Εταιρική Σχέση (1995)** αποτελεί την κορύφωση της προσπάθειας, σε θεσμικό επίπεδο, προκειμένου να εμπεδωθεί ένα κλίμα συνεργασίας και ειρηνικής συνύπαρξης. Στη Διαδικασία της Βαρκελώνης, για πρώτη φορά, καταγράφεται επίσημα η βούληση της Ένωσης να αναπτύξει

μία εταιρική σχέση με τα κράτη της Μεσογείου, θέτοντας οριστικό τέλος στις ad hoc διμερείς σχέσεις του παρελθόντος.

Ιδιαίτερα μετά τις κοσμοϊστορικές ανακατατάξεις που ακολούθησαν το τέλος του ψυχρού πολέμου οι σχέσεις αλληλεξάρτησης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Μεσογειακών χωρών έγιναν εντονότερες. Σήμερα, οι Μεσογειακές χώρες (όσες τουλάχιστον δεν είναι μέλη της ΕΕ), αποτελούν έναν από τους **μεγαλύτερους εμπορικούς εταίρους της Ένωσης**, μετά τις χώρες της ΕΖΕΣ και τις ΗΠΑ. Επιπλέον, η συνεχώς διογκούμενη ενεργειακή εξάρτηση της Κοινότητας από την ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου, τους προσδίδει ιδιαίτερη **στρατηγική σημασία**.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Οι εμπορικές και πολιτικές σχέσεις της Κοινότητας με τα κράτη της Μεσογείου ξεκίνησαν την δεκαετία του 1960, και αφορούσαν ad hoc συμφωνίες με κάθε μεσογειακή χώρα ξεχωριστά, κυρίως στη βάση ενός προτιμησησιακού καθεστώτος. Χρονικά τις συμβατικές σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης – Μεσογειακών κρατών θα μπορούσαμε να τις ταξινομήσουμε σε τρεις ιστορικές περιόδους:

Α) 1961–1972, την περίοδο αυτή η Μεσογειακή πολιτική της Κοινότητας χαρακτηρίζεται από έλλειψη συνοχής. Χαρακτηριστικό της περιόδου είναι η ανάπτυξη διμερών σχέσεων και η υπογραφή συμφωνιών σύνδεσης. Ειδικότερα, η Ελλάδα υπέγραψε συμφωνία σύνδεσης με την ΕΟΚ το 1961, η Τουρκία το 1963, το Ισραήλ το 1964, ο Λίβανος το 1965, Μαρόκο και Τυνησία το 1969, η Ισπανία και η Μάλτα το 1971, η Γιουγκοσλαβία (μη προτιμησησιακή συμφωνία) το 1971, και τέλος η Κύπρος, η Αίγυπτος και η Πορτογαλία το 1972.

Ουσιαστικά, στο πλαίσιο της πρώτης προσέγγισης ΕΟΚ – Μεσογειακών κρατών δεν σημειώνονται σημαντικά οικονομικά οφέλη για τα συμβαλλόμενα μέρη. Αυτό οφείλεται κυρίως στην πολιτική προστατευτισμού που ασκούσε η Κοινότητα για τα αγροτικά κυρίως προϊόντα της, πολιτική με αρνητικές συνέπειες για τα αντίστοιχα αγροτικά προϊόντα των χωρών της Μεσογείου. Παράλληλα όμως, και οι μεσογειακές χώρες δεν κατάφεραν να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που ανοίχθηκαν από τις συμφωνίες με την ΕΟΚ, λόγω διαρθρωτικών αδυναμιών και της περιορισμένης ανταγωνιστικότητας των οικονομιών τους.

Β) 1972- 1985. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθετεί στο Παρίσι τον Οκτώβριο του 1972, την πρόταση της Επιτροπής για την άσκηση μιας συντονισμένης, συστηματοποιημένης και ομοιόμορφης μεσογειακής πολιτικής. Αργότερα, τον Νοέμβριο του 1972 υιοθετείται, η **«Σφαιρική Μεσογειακή Πολιτική» της ΕΟΚ**, η οποία εγκαινιάστηκε με την υπογραφή συμφωνίας με το Ισραήλ το 1973. Το 1976, η Κοινότητα υπέγραψε συμφωνίες συνεργασίας με τις χώρες του Maghreb (Αλγερία, Μαρόκο, Τυνησία), και τον Ιανουάριο του 1977 με τις χώρες Mashreq (Αίγυπτος, Ιορδανία, Συρία, Λίβανος). Τέλος, συμπληρωματικά χρηματοδοτικά πρωτόκολλα υπογράφηκαν μεταξύ Κοινότητας – Κύπρου και Μάλτας.

Συνολικά, η **Σφαιρική Μεσογειακή Πολιτική** περιλαμβάνει μέτρα που ενισχύουν: α) την οικονομική και τεχνική συνεργασία, β) βοήθεια μέσω χρηματοδοτικών πρωτοκόλλων, γ) εμπορικές ρυθμίσεις σχετικά με τα βιομηχανικά και αγροτικά προϊόντα. δ) ρυθμίσεις μεταναστευτικής πολιτικής, που αφορούσαν κυρίως τους μετανάστες από τις χώρες του Μαγκρέμπ. Επιπλέον, στο πλαίσιο της **ΣΜΠ** αναπτύχθηκε και ο **Ευρω-Αραβικός διάλογος**, ένα πολιτικό μέσο που ανέπτυξε η Κοινότητα σε

περιφερειακό επίπεδο προκειμένου να συμβάλει στην επίλυση της αραβο-ισραηλινής διένεξης.

Γ) Η Νέα Μεσογειακή Πολιτική 1985 -1992.

Αποτελεί ουσιαστικά συνέχιση της Σφαιρικής Μεσογειακής Πολιτικής μετά και την τρίτη διεύρυνση της Κοινότητας, με την ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας. Στόχος της Κοινότητας ήταν να διαφυλάξει, τόσο τα συμφέροντα των νέων μελών, όσο και των ΤΜΧ (Τρίτες Μεσογειακές Χώρες), με την διαμόρφωση μιας νέας μεσογειακής πολιτικής. Η «νέα» μεσογειακή πολιτική που υιοθετήθηκε από την ΕΕ τον Απρίλιο του 1992, προέβλεπε σταδιακά πλήρη μείωση στους δασμούς των αγροτικών προϊόντων και την υπογραφή χρηματοδοτικών πρωτοκόλλων τρίτης γενιάς.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ της ΒΑΡΚΕΛΩΝΗΣ

Η Διάσκεψη της Βαρκελώνης στις 27-28

Νοεμβρίου 1995, αποτελεί ορόσημο της **ανανεωμένης ευρω-μεσογειακής** συνεργασίας εγκαινιάζοντας μια νέα περίοδο. Με την Διακήρυξη της Βαρκελώνης, η ΕΕ και οι μεσογειακοί της εταίροι συμφωνούν να συνεργασθούν, ώστε να αναδειχθεί η Μεσόγειος σε μία ζώνη συναλλαγών που θα εγγυάται την ανάπτυξη, την σταθερότητα και την ευημερία των κατοίκων της. Πρόκειται για μία εν εξελίξει διαδικασία σε διαπεριφερειακό επίπεδο, όπου σήμερα συμμετέχουν τα 27 μέλη της ΕΕ + 10 Μεσογειακά κράτη (Αλγερία, Αίγυπτος, Ισραήλ, Ιορδανία, Λίβανος, Μαρόκο, Παλαιστινιακή Αρχή, Συρία, Τυνησία και Τουρκία). Η Λιβύη έχει καθεστώς παρατηρητή από το 1999.

Η Διαδικασία της Βαρκελώνης, σύμφωνα με τη Διακήρυξη, χαρακτηρίζεται από δύο συμπληρωματικές διαστάσεις α) την **διμερή**, όπου η ΕΕ στο πλαίσιο της ευρωμεσογειακής

διαδικασίας αναπτύσσει διμερείς σχέσεις συνεργασίας με κάθε μεσογειακή χώρα ξεχωριστά και β) την **περιφερειακή διάσταση**.

Με την Διαδικασία της Βαρκελώνης επιχειρείται μία συνολική αντιμετώπιση των προβλημάτων των Μεσογειακών κρατών και **αλλάζει ο τρόπος χρηματοδότησης**. Η ΕΕ πλέον δεν χρηματοδοτεί κράτη αλλά **προγράμματα και πολιτικές**. Η παρουσία της ΕΕ στον μεσογειακό χώρο είναι επίσημη και ολοκληρωμένη. Με την διαδικασία της Βαρκελώνης γίνεται πλέον λόγος για εταιρική σχέση ΕΕ και Μεσογειακών χωρών.

Η Διαδικασία της Βαρκελώνης περιστρέφεται γύρω από τρεις άξονες:

Α) Συνεργασία στους τομείς της πολιτικής και της ασφάλειας. Οι συμμετέχοντες στην Συνδιάσκεψη αναγνωρίζουν την ανάγκη δημιουργίας μιας ζώνης ειρήνης και ασφάλειας. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω ενός πολιτικού διαλόγου στο πλαίσιο των αρχών του διεθνούς δικαίου. Παράλληλα, αναγνωρίζουν το δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού των λαών, σύμφωνα πάντα με τις αρχές του Χάρτη του ΟΗΕ. Επίσης, αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται την εθνική κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα των υπολοίπων συμβαλλομένων μερών και να μην παρεμβαίνουν στις εσωτερικές υποθέσεις άλλων κρατών. Επίσης συμφωνούν ότι θα συμβάλουν, ώστε η Μέση Ανατολή να αναδειχθεί σε Ζώνη χωρίς πυρηνικά, όπλα μαζικής καταστροφής, βιολογικά και χημικά όπλα.

Β) Στενή συνεργασία σε οικονομικά και χρηματοοικονομικά θέματα, με στόχο τη δημιουργία μιας ζώνης οικονομικής ευημερίας. Η συνεργασία περιλαμβάνει τρεις άξονες:

1. Δημιουργία μιας Ζώνης ελεύθερων συναλλαγών μέχρι το

έτος 2010. Συμφωνήθηκε η σταδιακή εξάλειψη των δασμολογικών και παραδασμολογικών εμποδίων για τα βιομηχανικά προϊόντα. Ενώ, για τα αντίστοιχα αγροτικά, προβλέφθηκε σταδιακή απελευθέρωση του εμπορίου μέσω αναγνώρισης προτιμησιακού καθεστώτος.

2. **Συντονισμένη δράση στο πλαίσιο της Οικονομικής συνεργασίας.** Και τα δύο εμπλεκόμενα μέρη συμφώνησαν ότι για την αποτελεσματική συνεργασία στο οικονομικό πεδίο θα πρέπει να προηγηθεί συντονισμός στις διοικητικές δομές και διαρθρωτικές προσαρμογές.
3. **Χρηματοπιστωτική συνεργασία.** Με την Διαδικασία της Βαρκελώνης ουσιαστικά τέθηκαν τα θεμέλια για την ανάπτυξη μιας ορθολογικής και αναβαθμισμένης χρηματοδοτικής συνεργασίας. Σημαντική καινοτομία είναι η θέσπιση ενός **νέου χρηματοδοτικού κανονισμού MEDA**, με τον οποίο αντικαθίστανται τα παλαιότερα διμερή πρωτόκολλα συνεργασίας. Τα προγράμματα MEDA είναι ευέλικτα και έχουν στοχευμένη δράση, βασίζονται στη διμερή συνεργασία και αντιμετωπίζουν ξεχωριστά κάθε ΤΜΧ ανάλογα με τις ιδιαιτερότητές της. Στο πλαίσιο των **MEDA** περιλαμβάνονται και οι «*οριζόντιες δράσεις*» για την προώθηση της διαπεριφερειακής συνεργασίας.

Γ) Συνεργασία σε κοινωνικό, πολιτιστικό και ανθρωπιστικό επίπεδο. Δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών, μέσα από δημοκρατικούς θεσμούς και την εγκαθίδρυση κράτους δικαίου. Τονίζεται ιδιαίτερα η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού μέσω της εκπαίδευσης, των πολιτιστικών ανταλλαγών και της επικοινωνίας. Επίσης συμφωνήθηκε να αντιμετωπισθεί συστηματικά και σε θεσμικό επίπεδο η μετανάστευση, η διαφθορά, η

διακίνηση ναρκωτικών, το λαθρεμπόριο, η εγκληματικότητα και η τρομοκρατία.

Στο πλαίσιο αυτό, τίθενται στην υπηρεσία των εταίρων για την προώθηση της κοινωνίας των πολιτών, τα **ευρωμεσογειακά δίκτυα συνεργασίας ή Προγράμματα MED**. Μέσω των προγραμμάτων MED, ενισχύονται επίσης οι χρηματοδοτήσεις που προωθούν την συνεργασία σε διαπεριφερειακό επίπεδο μεταξύ οργανισμών και επιχειρήσεων. Ενδεικτικά, κάποια από τα σημαντικότερα προγράμματα : **Med – Campus** για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ Πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και μορφωτικών οργανισμών, **Med – Media** σχετικά με την χρηματοδότηση της συνεργασίας στον χώρο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. **Med – Invest** για την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, **Med– Urs** για την συνεργασία μεταξύ των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης και **Med – Migration**, πρόγραμμα για την κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών στο κράτος υποδοχής.

Τον Νοέμβριο του 2004 συστάθηκε το Ίδρυμα «Anna Lindh», ο πρώτος φορέας από τη σύσταση της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας που δημιουργήθηκε και από τα 37 κράτη μέλη της, με αποστολή την προώθηση των σκοπών του τρίτου πυλώνα της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας, δηλαδή του κοινωνικού και πολιτιστικού διαλόγου ανάμεσα στους πολίτες των χωρών-εταίρων. Μέσω του διαλόγου, το Ίδρυμα φιλοδοξεί να εξασφαλίσει την υπεράσπιση της ελευθερίας της έκφρασης και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των αρχών δικαίου από τα κράτη που συμμετέχουν.

Αξιολόγηση της Ευρωμεσογειακής Διαδικασίας

Παρά τις δεσμεύσεις, περίπου 14 χρόνια μετά, τα αποτελέσματα της Ευρωμεσογειακής

Συνεργασίας θεωρούνται πενιχρά έως ανεπαρκή και στους τρεις πυλώνες. Ατολμία, παραλείψεις, και αναποτελεσματικότητα καταλογίζονται και στα δύο εμπλεκόμενα μέρη.

Α. Σε επίπεδο πολιτικής σταθερότητας και ασφάλειας: αμφότεροι παραδέχονται την ύπαρξη σοβαρών προβλημάτων. Η πλειονότητα των Τρίτων Μεσογειακών Χωρών κυβερνώνται απόεπισφαλή και αδύναμα πολιτικά σχήματα, ανίκανα να επιφέρουν τις πολιτικές μεταρρυθμίσεις που κρίνονται ως αναγκαίες για εκδημοκρατισμό των κοινωνικών δομών τους. Επιπλέον, οι σχέσεις μεταξύ των ΤΜΧ είναι τεταμένες, και συχνά συμπεριφέρονται μάλλον ως αντίπαλοι παρά ως δυνητικοί εταίροι, γεγονός που αυξάνει την έλλειψη συνεργασίας. Παράλληλα, η ανάπτυξη του θρησκευτικού φονταμενταλισμού, η αύξηση της εγκληματικότητας και της βίας, ενισχύουν την πεποίθηση πολλών παρατηρητών ότι οι χώρες αυτές υποθάλπουν τρομοκρατικές εξτρεμιστικές οργανώσεις.

Παράγοντας αποσταθεροποίησης της ευρύτερης περιοχής παραμένει εδώ και δεκαετίες το **Μεσανατολικό** με τον συνεχιζόμενο τορπιλισμό της ειρηνευτικής διαδικασίας. Η αραβο – ισραηλινή διένεξη όχι μόνο εξακολουθεί να υφίσταται αλλά και δεν διαφαίνεται πιθανή λύση στον άμεσο ορίζοντα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δυστυχώς δεν έχει κατορθώσει μέχρι σήμερα να αναδειχθεί σε σημαντικό παράγοντα επίλυσης της κρίσης. Ο ρόλος της εξαντλείται σε ευχολόγια περί ειρηνικής διευθέτησης και επιστροφής στην ομαλότητα, χωρίς όμως να είναι σε θέση να συμβάλει αποφασιστικά προς αυτή την κατεύθυνση. Αδυναμία, που άλλωστε αντανakλάται στην απουσία ενιαίας εξωτερικής πολιτικής, και στην επιχειρησιακή εξάρτησή της από το ΝΑΤΟ. Οι ΗΠΑ από το 2001 έχουν αναλάβει αρκετές πρωτοβουλίες στη Μέση

Ανατολή, ενώ και οι εξαγωγές της Κίνας προς την περιοχή αυξάνονται αλματωδώς. Παρά ταύτα, θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούμε στην στήριξη που προσφέρει η Κοινότητα για την ανασυγκρότηση και οικονομική ανόρθωση της Παλαιστινιακής Αρχής.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, η Κοινότητα δεν «αισθάνεται» ασφαλής και από τα κύματα των εξαθλιωμένων μεταναστών προερχόμενων από τον Νότο της Μεσογείου, που εισέρχονται παράνομα στο έδαφός της. Ωστόσο, παρά τις προβλέψεις για αστυνομική και διασυνοριακή συνεργασία και γενικότερα **Συνεργασία σε Θέματα Δικαιοσύνης**, αρχές που υιοθετήθηκαν με την Διαδικασία της Βαρκελώνης, εντούτοις η αστυνόμευση παραμένει ελλιπής και η φύλαξη των συνόρων πλημμελής. Και φυσικά, όταν οι μεταρρυθμίσεις για την δημιουργία ενός βιώσιμου οικονομικά περιβάλλοντος έχουν αποτύχει, πώς είναι δυνατό να αποτρέψει κανείς την παράνομη μετανάστευση ή την δημιουργία ακραίων εξτρεμιστικών οργανώσεων;

Β. Στο κοινωνικό, πολιτιστικό, μορφωτικό και ανθρωπιστικό πεδίο: Τα αποτελέσματα της συνεργασίας είναι επίσης μέτρια. Η εφαρμογή των προγραμμάτων MED συνάντησε την δυσπιστία και την υποψία των κυβερνήσεων των ΤΜΧ. Ειδικότερα, οι χώρες της νότιας ακτής της Μεσογείου, μη διαθέτοντας δημοκρατική παράδοση αντιμετώπισαν με ιδιαίτερη επιφύλαξη και προέβαλαν σθεναρή αντίσταση στην φιλοσοφία των προγραμμάτων Med, η οποία συνίσταται στην ενθάρρυνση ευρύτερης συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, χωρίς την προηγούμενη έγκριση ή συγκατάθεση των εθνικών κυβερνήσεων.

Γ. Στο οικονομικό πεδίο, οι δυσκολίες είναι μεγάλες. Η προσπάθεια δημιουργίας μιας

ζώνης ελεύθερων συναλλαγών έως το έτος 2010, περιορίζεται μόνο σε ευχολόγια. Η προσπάθεια επίτευξης της ολοκλήρωσης των οικονομιών των ΤΜΧ με «αρνητική» μορφή, δηλαδή μέσω της άρσης των εμποδίων και των περιορισμών στις συναλλαγές, κρίνεται ως ανεπαρκής. Επιπρόσθετα, η σταδιακή κατάργηση των τελωνειακών δασμών για τα ευρωπαϊκά προϊόντα, έχει ως συνέπεια την απώλεια σημαντικών εσόδων για τις ΤΜΧ, εξέλιξη που δεν αντιμετωπίζεται θετικά από τις εθνικές κυβερνήσεις των χωρών αυτών, αφού θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στον προϋπολογισμό τους. Επιπλέον, η πλειονότητα των επιχειρήσεων των χωρών αυτών είναι προσανατολισμένες στην εσωτερική αγορά και επιχορηγούνται με υψηλές κρατικές ενισχύσεις, γεγονός που θα τις καταστήσει ευάλωτες στον ανταγωνισμό με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

Παράλληλα, ο ρυθμός ανάπτυξης των ΤΜΧ εξακολουθεί να κινείται σε χαμηλά επίπεδα, ελλείπει κατάλληλων διαρθρωτικών αλλαγών, τεταμένων σχέσεων και χαμηλού επιπέδου συνεργασίας και εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των ΤΜΧ. Ενδεικτικά, για το έτος 2002, το ποσοστό αυτό ήταν μικρότερο του 15% του συνόλου των εμπορικών συναλλαγών τους. Επιπλέον, η οικονομική κατάσταση αυτών των χωρών επιδεινώνεται από **τρία πολιτικοκοινωνικά «ελλείμματα»:** α/ έλλειμμα ελευθερίας β/ έλλειμμα δικαιωμάτων των γυναικών και ισότητας των φύλων γ/ έλλειμμα παιδείας και πρόσβασης στη γνώση. Οι δε προοπτικές για μακροπρόθεσμη οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη υπονομεύονται από τη μη βιώσιμη διαχείριση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων (Regional Strategy Paper).

Διαδικασία της Βαρκελώνης και Ελλάδα

Η Ελλάδα, είχε προβάλει σοβαρές αντιρρήσεις, στις αρχές της δεκαετίας του 1990 για την

προτεινόμενη κατάργηση της καταβολής των δασμών για όλα τα αγροτικά προϊόντα που περιέχονταν στα πρωτόκολλα συνεργασίας μέχρι την 1-1-1993. Ωστόσο, μετά από έντονες πιέσεις, υποχώρησε. Στην απόφαση αυτή, συνέβαλε η συνειδητοποίηση ότι τελικά οι όποιες εισαγωγές αγροτικών προϊόντων από τις ΤΜΧ, δεν αποτελούσαν απειλή για την ευρωπαϊκή και άρα, και για την ελληνική αγροτική παραγωγή. Επιπλέον, η άρση των δασμών είχε ήδη δρομολογηθεί για την 1/1/1996, επομένως ήταν απλώς ζήτημα χρόνου. Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε, ότι οι εισαγωγές αγροτικών προϊόντων από τις ΤΜΧ είναι περιορισμένες, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό από αυτές δεν λειτουργεί ανταγωνιστικά αλλά συμπληρωματικά, – ιδιαίτερα στις περιπτώσεις νωπών προϊόντων τα οποία εισάγονται στην ελληνική αγορά σε περιόδους που δεν υπάρχει αντίστοιχη ελληνική παραγωγή.

Η Ελλάδα διατύπωσε επιφυλάξεις σχετικά με την επιλεξιμότητα της Τουρκίας και την περίληψή της στο πρόγραμμα οριζόντιας δράσης της Κοινότητας (MEDA), ζητώντας ουσιαστικά η χρηματοδότηση να περιοριστεί αποκλειστικά στις χώρες του Μαγκρέμπ και του Μασρέκ. Βεβαίως, υπήρξε σοβαρός αντίλογος και αντιδράσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τελικά, η ελληνική αντιπροσωπεία κατάφερε, υπό την απειλή ότι θα μπλόκαρε την εφαρμογή της ανανεωμένης μεσογειακής πολιτικής της Κοινότητας, να αποσπάσει δήλωση του Επιτρόπου Matutes ότι δεν θα χρησιμοποιηθούν τα προγράμματα της «οριζόντιας δράσης» ως ένας έμμεσος τρόπος διμερούς χρηματοδότησης της Τουρκίας. Η Ελλάδα τελικώς, υποχρεώθηκε να μην επιμείνει στις απαιτήσεις της, αλλά ως αντιστάθμισμα, απέσπασε δήλωση που έλεγε ότι η ομαλοποίηση και ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ Ευρωπαϊκής Κοινότητας και Τουρκίας

συνδεόταν άμεσα από την πρόοδο επίλυσης του Κυπριακού.

Προβλήματα και προοπτικές της Διαδικασίας της Βαρκελώνης

Σήμερα, 14 περίπου χρόνια μετά την υπογραφή της Διακήρυξης της Βαρκελώνης, το διεθνές σκηνικό έχει αλλάξει σημαντικά. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τον Μάιο του 2004 υπογράφηκε η ένταξη στην ΕΕ 10 νέων κρατών, ανάμεσά τους, η Κύπρος και η Μάλτα, ενώ, άλλαξε άρδην και ο προσανατολισμός της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, αίροντας τους περιορισμούς που στόχευαν στον αποκλεισμό της Τουρκίας. Σήμερα, η Ελλάδα εμφανίζεται πλέον ως αρωγός της υποψηφιότητας της Τουρκίας για ένταξη στην Ένωση. Παράλληλα όμως, σε διεθνές επίπεδο, μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^η Σεπτεμβρίου 2001 και τον πόλεμο στο Ιράκ, η κατάσταση στο εσωτερικό των κρατών που βρίσκονται στην νότια ακτή της Μεσογείου έχει πάρει αρνητική τροχιά. Ο αριθμός των εξτρεμιστικών οργανώσεων που δρουν στην επικράτεια των χωρών αυτών έχει αυξηθεί κατακόρυφα, ενώ η αστυνόμευση και καταστολή τους είναι μηδαμινή έως ανύπαρκτη.

Υπό την πίεση των παραπάνω συγκυριών, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχοντας εγκαίρως αντιληφθεί ότι η προοπτική μιας Ευρώπης φρούριο που θα κρατάει μακριά τους φτωχούς γείτονές της, δεν αποτελεί βιώσιμη λύση, προσπαθεί μέσω διαβουλεύσεων και διασκέψεων σε ανώτατο επίπεδο να τονώσει την Ευρωμεσογειακή Συνεργασία. Ειδικότερα, από το 1995 και μετά, έχουν πραγματοποιηθεί μια σειρά από συνδιασκέψεις με επίκεντρο την προώθηση της Διαδικασία της Βαρκελώνης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση παράλληλα, με την Πολιτική Γειτονίας που υιοθέτησε τον Δεκέμβριο του 2004, στοχεύει στην εμπέδωση κλίματος σταθερότητας και ειρήνης στην

ευρύτερη περιοχή. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της συνδιάσκεψης στο Λουξεμβούργο (Μάιος 2005), προωθείται η λύση της υιοθέτησης ενός «οδικού χάρτη» για την απελευθέρωση του εμπορίου στα αγροτικά προϊόντα και την αλιεία. Επίσης, προωθούνται μεταρρυθμίσεις που θα ενισχύουν την διαπεριφερειακή συνεργασία στις αγροτικές περιοχές, θέτοντας τις βάσεις για μια βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, αύξηση των επενδύσεων και δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Συμφωνήθηκε ότι οι μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να επεκταθούν στις μεταφορές, στην ενέργεια, στην πληροφορική και τις νέες τεχνολογίες.

Τέλος, ως σημαντική για τον εκδημοκρατισμό των ΤΜΧ και της ενίσχυσης της κοινωνίας των πολιτών, κρίνεται η δημιουργία της Ευρωμεσογειακής Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης (Euro-Mediterranean Parliamentary Assembly) τον Μάρτιο 2004. Έκτοτε, η Συνέλευση της κοινωνίας των πολιτών έχει σημαντική παρουσία με αποκορύφωμα την συμβολή της στην διαμόρφωση της Τελικής Δήλωσης του Λουξεμβούργου το 2005, όπου μεταξύ άλλων αποφασίστηκε να δοθεί έμφαση στην εκπαίδευση, με στόχο την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών και των ατόμων που διαβιούν σε φτωχές και υποβαθμισμένες περιοχές, με περιορισμένες δυνατότητες. Στόχος, μέχρι το έτος 2015, η εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων και του αναλφαριθμητισμού.

Ωστόσο, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι παρά τις συνεχείς συναντήσεις, συνδιασκέψεις, εξαγγελίες και τα τεράστια κεφάλαια χρηματοδότησης που δαπανούνται για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των ΤΜΧ, εντούτοις, η κατάσταση των χωρών αυτών εξακολουθεί να επιδεινώνεται. Σύμφωνα με την έκθεση του 2007 της Παγκόσμιας Τράπεζας η ανάπτυξη και η ανταγωνιστικότητα στις χώρες

του Μαγκρέμπ και της Εγγύς Ανατολής παραμένουν από τις πιο χαμηλές παγκοσμίως. Σαφώς και δεν οφείλεται αποκλειστικά σε παραλείψεις και λάθη των ΤΜΧ. Ατολμία χαρακτηρίζει επίσης και τις πρωτοβουλίες της ΕΕ, η οποία θα πρέπει να στηρίξει τις ΤΜΧ ουσιαστικά, αν επιθυμεί ειρήνη και σταθερότητα στην περιφέρειά της.

ΠΗΓΕΣ:

Barcelona Declaration, November 1995.

Euro – Mediterranee, Synopsis Euromed, edition 226, 15 Mai 2003

European Commission, Evaluation of Economic Cooperation between EE and Mediterranean Countries, 1996

<http://www.eliamep.gr>, <http://www.idis.gr> ,
<http://www.europa.eu>

Αθ. Θεοδωράκης, Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς το Νότο, στο **«Οι Νέες προοπτικές της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας»**, Κείμενα έρευνας και τεκμηρίωσης Αρ. 36, ΕΚΕΜ, Αθήνα, 1995

Ε. ΧΡ. Αραμπατζής, *Ευρωμεσογειακές οικονομικές σχέσεις*, Κριτική, Αθήνα, 2003

Ελευθερία Φύγκα, Κριτική αξιολόγηση της Ευρωμεσογειακής διαδικασίας (διαδικασία της Βαρκελώνης), Πανεπιστήμιο Αθηνών, Μεταπτυχιακή εργασία, 2005

ΕΛΙΑΜΕΠ, DrIbrahim A. Hegazy, The Barcelona Process, 2008

Ενοποιημένη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης Συνθήκες, Αθήνα, 2003